

"הפכתי את יגוני לניגון חדש"

שרית פולק

מרים פרץ

אישיות פורצת דרך

זוכת פרס ישראל תשפ"ח 2018

התפילה

"אנוכי הענייה ממעש נרגשת לעמוד כאן היום ולדבר בשם מקבלי הפרס", "מתפללת אני שלא יהיה מכשול בדבריי ושפתי הפשוטה תביע נכונה את תודתנו העמוקה למדינת ישראל, שמצאה אותנו ראויים לפרס, ולבני משפחותינו ולחברינו הקרובים, שתמכו בנו ועודדו אותנו לאורך כל הדרך".

ועדת הפרס ציינה בנימוקיה כי מאז נפילת בניה אוריאל ואלירז "מקדישה פרץ את חייה לחינוך ולהנחלת המורשת היהודית והציונית, כשהיא עורכת מסעות של הרצאות בפני בני נוער וחיילי צה"ל ואף יוצאת לקהילות ברחבי העולם, על מנת להאיר את דרכינו ולחזק את ידינו. מעבר לכך, מסייעת מרים למשפחות שכולות ולפצועי צה"ל.

מרים פרץ פתחה את נאומה המרגש במילים: "אנוכי הענייה ממעש".

ביטוי זה נאמר בהשראת התפילה בימים הנוראיים - תפילת הכנה למוסף: "הנני העני ממעש".

1. מה פירוש הביטוי "העני ממעש"?

2. מדוע לדעתך בארה מרים דווקא בחילום מתוך התפילה הזאת?

3. מהם הנימוקים של הועדה לפיהם מרים פרץ זכאית בקבלת הפרס?

העלייה

בנאומה מתארת מריים העלייה מקזבלנקה למעברת חצרים בבאר שבע:

"באחד הלילות של קיץ '63 הודיע אבי כי הלילה יבוא המשיח. לשאלתי כיצד אזהה אותו, ענה: 'הוא ילבש חולצה פתוחה, מכנסיים קצרים וינעל סנדלים'. פגשתי את המשיח, את שליח הסוכנות היהודית שהוציא אותנו מהמלאח בקזבלנקה, שם גרתי עד היותי בת 10 והביא אותנו לירושלים, למעברת חצרים בבאר שבע, שבה חייתי עד '69. חיינו ללא גז ולא מקרר, עם קשיי קליטה ושפה חדשה. אבל היתה שמחה גדולה על שזכינו להגיע לארץ ישראל.

1. מי כונה "הנשיא"? תארו את דמותו.

2. הסבירו מדוע לדעתכם הוא מכונה ה"נשיא"?

3. תארו את הקשיים בהם נתקלו מרים ומשפחתה בארץ.

4. כתבו מכתב לדמות אותה כינתה מרים הנשיא.

במכתבכם תארו את השמחה של התרגשות שלכם כילדים הצומדים לעלות לארץ הקודש.

יש לכתוב במשלב לשוני גבוה תוך התייחסות לכללי הכתיבה והארגון, הקפדה על סימני פיסוק, כתב קריא.

השירים

"למדתי לאהוב את הארץ דרך שיריה כי לא היו לי ספרים, ובזכות רדיו שקיבל אבי בעבודתו כמטאטא כבישים נחשפתי לארץ הזו. בכל יום רביעי חיכיתי בחרדת קודש בפתח הצריף שלנו, בידיי מחברת ועיפרון, נכונה לכתוב את מילות השירים שלימד אפי נצר בתוכניתו.

כך הכרתי את החרמון דרך 'מלכות החרמון', את בית לחם דרך 'ראי רחל ראי', את עמק יזרעאל דרך 'שיר העמק'. אבל שיר אחד נצרב בזכרוני: שירו של נתן אלתרמן, הפותח במילים: 'בהרים כבר השמש מלהטת'. שורה אחת מפזמון השיר הדהדה בראשי ולא הרפתה ממני: 'מה עוד לא נתנו לך וניתן'. כבר אז חשתי שלא עשיתי דבר למען ארצי.

1. מרים מתארת כיצד הכירה את ארץ ישראל דרך השירים. מהם המקומות אליהם נחשפה באמצעות השירים?

2. "איכותי בארדת קודש"-

א. בארו את המילים: "ארדה" ו"קודש" מתוך המילון.

ב. מדוע לדעתכם השתמשה מרים דווקא בצמד מילים אלו?

2. "אבל שיר אחד נצרב בזכרוני"- במה שונה השיר משאר השירים אותם שמעה מרים?

שיר בוקר
חילוסים: נתן אלתרמן
למאן: דניאל סמבורסקי
הלמנה: 1932

בְּהַרִים כָּבֵר הַשֶּׁמֶשׁ מְלַהֶטֶת
וּבְעֵמֶק עוֹד נוֹצֵץ הַטֵּל,
אֲנִי אֹהֵבִים אוֹתְךָ, מוֹלַדֶּת,
בְּשִׁמְחָה, בְּשִׁיר וּבְעֵמֶל.

מִמְּוֹרְדוֹת הַלְּבָנוֹן עַד יַם הַמֶּלַח
נֶעֱבֵר אוֹתְךָ בְּמַחְרָשׁוֹת,
אֲנִי עוֹד נֹטֵעַ לְךָ וְנֹכְנֵה לְךָ,
אֲנִי נִיפֵה אוֹתְךָ מְאֹד.

נִלְבִּישׁךָ שְׁלֵמֶת בְּטוֹן וּמְלֵט
וְנִפְרֵשׁ לְךָ מְרַבְּדֵי גָנִים,
עַל אֲדַמַּת שְׂדוֹתֶיךָ הַנִּגְאָלֶת
הַדָּגָן יִרְנִין פְּעֵמֹנִים.

הַמְדַבֵּר – אֲנִי דֹכֵךְ בִּן נַחְצָבָה,
הַבְּצוֹת – אֲנַחְנוּ נִיבְשָׁן.
מֵה נִתְּנָן לְךָ עוֹד לְהוֹדֹ וּשְׁבַע,
מֵה עוֹד לֹא נִתְּנָנוּ וְנִתְּנָן.

בְּהַרִים, בְּהַרִים זָרַח אֹרְנוּ,
אֲנִי נֶעֱפִילָה אֶל הָהָר.
הָאֶתְמוֹל נִשְׁאַר מְאַחֲזֵרֵנוּ,
אֶךְ רַבָּה הַדֶּרֶךְ לַמָּחָר.

אִם קֶשֶׁה הַיָּא הַדֶּרֶךְ וּבֹגְדֶת,
אִם גַּם לֹא אֶחָד יִפֹּל חָלָל,
עַד עוֹלָם נֹאֵהֵב אוֹתְךָ, מוֹלַדֶּת,
אֲנִי לְךָ בְּקָרֵב וּבְעֵמֶל!

קראו את השיר: "שיר של בוקר" וענו על השאלות הבאות:

1. כתבו מהם הפעלים המוזכרים בשיר?

2. מה משותף לכל הפעלים?

3. בדקו במקורות מתי נכתב השיר?

4. מה הקשר בין זמן כתיבת השיר לתוכן ולזמן הפעלים המופיעים בו. הסבירו.

5. בבית הראשון כותב המשורר:

"אנו אֹהֲבִים אֹתְךָ, מוֹלֶדֶת..."

ואילו בבית האחרון כותב:

"עד עוֹלָם נֶאֱהָב אֹתְךָ, מוֹלֶדֶת..."

א. מה ההבדל בין המשפטים?

ב. מדוע לדעתכם, משתמש המשורר בזמנים שונים בכדי לתאר את אהבתו לארץ?

6. לאחר קריאת השיר, מדוע לדעתכם השיר: "שיר של בוקר" היה כה משמעותי עבור מרים?

הניגון החדש

"מכובדיי, עומדת כאן אני מולכם נבוכה לצד עמיתיי, אנשים רמי מעלה שיצרו, כתבו, חקרו והמציאו, אנשי חזון ועשייה, אנשי אמונה. קטונתי. אין בידי יצירה. לא אוכל להצביע על תגלית שגיליתי, על נוסחה שפתרתי, יש לי לב אחד שנשבר שלוש פעמים בהודעות שבר נוראיות: נפילת בני בכורי אוריאל בדרום לבנון, פטירת בעלי משברון לב ופטירת בני אלירז בקרב בעזה. עם הלב הזה יצאתי אל עמי, ובמילים פשוטות בשפת הלב השבור דיברתי על הארץ הזאת ומורשתה. על הבחירה בטוב, על השמחה, על הדבקות בחיים, על אחריות, על מעורבות חברתית. ומתוך הלב הזה שפועמת בו אמונה, בארץ הזאת ובעם הזה, מתוך תהומות הכאב, נבעו מעיינות של אהבה. כשהלב מלא אמונה הוא יכול לעמוד באתגרים קשים, הוא יכול ליצור יצירות גדולות, זו יצירתי. היא נטועה בלבבות. הפכתי את יגוני לניגון חדש.

1. מדוע מרשישה מרים נבוכה?

2. מהם הערכים העולים בקטע זה?

3. מהם שלושתם הארוצים אותם מזכירה מרים בקטע?

4. מהי היצירה אותה יצרה מרים?

5. "הפכתי את יגוני לניגון חדש" -

5. א. בארו את המושג יגון.

ב. מה המשותף למילים יגון וניגון?

ג. מדוע השתמשה מרים במילים: "המנוגדות?" " יגון וניגון?"

החזון

"כולנו חפצי חיים, כולנו חפצי שלום, זה הבית של כולנו ואין בלעדיות של אהבת העם והמולדת לצד מסוים. כולנו רוצים לזכות לראות את נכדינו בונים כאן את ביתם, מטיילים בארץ בבטחה ונהנים מנופיה. כולנו מייחלים לחברת מופת ברוח חזון נביאי ישראל ומכוח זה כולנו נושאים באחריות לאופיו, לערכיו ולעתידי של הבית שלנו"

1. כתבו מה משותף לכל האנשים לפי דבריה של מרים?

2. על מי מוטלת האחריות להצלחת המצון אותו מתארת מרים בנאומה?

3. מדוע מוצרת מרים על המילה **כולנו** מספר פעמים? מה הדבר בא ללמד אותנו?

האחדות

"לא נוכל להתעלם, לא נוכל לעמוד מנגד בפאזל הזה שנוצר.
במדינת ישראל יש מקום לכולם, לכל קשת הצבעים, ואם תחסר פיסה אחת מהפאזל התמונה לא תהיה שלמה.
על כן איני מוכנה לוותר על שום חלק מעמי.
וגם אם מלאכת ההרכבה תיארך, אינני מתייאשת.
כדי להצליח ביצירת הפסיפס הזה עלינו לכבד את כולנו בשיח שלנו, עלינו לייצר שיח מאופק, סבלני,
שמאפשר הבעת דעה בלי פחדים ואיומים, שיש בו מקום לסליחה ומחילה.
שיח שמחזק את המחויבות שלנו לאהבת האדם, כי בצלם אלוהים ברא את האדם. שיח המכבד את מורשתנו,
המרבה טוב, אור ותקווה, ולא מתרכז רק בחושך.

1. מרים דיברה רבות בנאומה, על המשיבות באיחוד העם. העתיקו משפט אחד המתאר את הרצון העצום שלה לאחדות.
2. מרים עורכת השוואה בין האחדות החיומית לפאזל. הסברו את הקשר בין שני הדברים.
3. מהן הדרכים מוצרות בנאומה להצלחת המשימה?

הערכים

"כדברי נעים זמירות ישראל, מי האיש החפץ חיים, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו. זוהי תורת החיים. בואו נבחר כולנו בדרך שמרבה את הטוב ואת האור שבנו, כפי שבחרתי אני לשאת את ערכיהם של בני אוריאל ואלירז וחבריהם. ערכי הרעות והאחווה הם נר לרגליי, וקריאתם 'אחי' לכל אחד מחבריהם היא קריאתי. אחים אנחנו. וכפי שכתב בני אוריאל עם מכלול הקוצים והצמחים שנכנסו לי לגוף אפשר להכין ערוגה של מטר על מטר, אבל לא סתם קוצים אלא קוצי ארץ ישראל. טובים לי קוציה של ארצי מכל פרחי תבל.

מהו "תורת האיים" של מרים פריד?

מה פירוש הביטוי "נר לרגליי"?

מהם הערכים המהווים "נר לרגלייה" של מרים?

"טובים לי קוציה של ארצי מכל פרחי תבל" - מה מיוחד במשפט הזה? הסבירו את המשפט.

התקומה

"מכובדיי, זכינו לראות את תקומת המדינה ושגשוגה, עתה בשנת ה-70 משימתנו היא לחשוף את האורות החבויים ביחד העצום של כלל שבטי ישראל. כדברי ביאליק בשירו למתנדבים בעם: 'חשפו האור, גלו האור, אם הררי נש, עלינו נערמו לא דעכו כל הניצוצות לא תמו. מהרי הנשף עוד נחצוב להבה נחשפנה שכבות האורים הרבים, הוי בני המכבים, העמידו את עמכם, הקימו דור, חשפו האור'.

1. מה הקשר בין השיר אותו בארה מרים להזכיר לבין "המשימה" אותה מזכירה מרים?
2. בארו שקופית אחת אליה התאברתם במיוחד.
 - א. הסבירו מדוע בארתם דווקא בשקופית זו?
 - ב. בארו ערך אחד העולה מתוך השקופית. הסבירו אותו.
 3. לאחר הכרות עם דמותה המיוחדת של מרים-
 - א. מה אתם לוקחים עמכם כ"צידה לדרכך" ?
 - ב. האם לדעתכם ראוייה מרים פרץ לקבל את פרס ישראל? נחקו את תשובתכם.